

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:8

Om miljövård och miljöavgifter

Sammanfattning

I betänkandet behandlas under tre olika rubriker ett antal motioner om miljövård.

Under rubriken Miljövårdsarbetets bedrivande och organisation avstyrker utskottet motioner (fp, vpk) om inrättande av ett särskilt miljödepartement i regeringen. Motioner (c) om utbildningen i skolan och i högskolorna om miljökunskap, om översyn av miljöskyddsarbetet, om utarbetande av riktlinjer för Sveriges internationella miljöarbete samt om inrättande av nya instrument för analysen av miljöfrågorna såsom organiserade offentliga utfrågningar, vetenskaplig medling och införande av naturresursräkenskaper avstyrks likaså.

Under rubriken Miljöskyddsavgiften föreslås att riksdagen lämnar en motion (vpk) om översyn av reglerna för miljöskyddsavgiften utan åtgärd.

Under rubriken Miljöavgifter avstyrker utskottet ett antal motioner (c, m) om omprövning i olika hänseenden av riksdagens beslut hösten 1983 om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen. En motion (m) om miljöavgifter i koncessionsärenden och en motion (fp) med principiella synpunkter på frågan om miljöavgifter och ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken avstyrks likaså.

Olika partier (m, c, fp) har avlämnat sammanlagt åtta reservationer.

Motionerna

I motion 1983/84:841 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen i uppdrag att till nästa års riksmöte presentera ett handlingsprogram för utbildning om naturresurser och miljö.

I motion 1983/84:900 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1–3),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts rörande utnyttjandet av ekonomiska styrmedel och miljöavgifter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts rörande kommunernas möjligheter att utöva tillsyn enligt miljöskyddslagen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts rörande inrättandet av ett naturresurs- och miljödepartement (miljödepartement).

I motion 1983/84:906 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen hemställer om inrättande av ett särskilt miljödepartement, med en miljöminister som chef, i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1983/84:1299 av Per Israelsson och John Andersson (båda vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om sådan precisering av miljöskyddslagens tillämpningsbestämmelser att miljöskyddsavgift kan tas ut vid praktiskt taget alla fall av olagliga miljöskadliga utsläpp.

I motion 1983/84:1816 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen begär utredning om möjligheten att införa miljöavgifter enligt motionens krav och att dessa samordnas med skattesystemet i en miljöpolitisk strategi.

I motion 1983/84:1824 av Elving Andersson och Kjell Mattsson (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt förenklat system för uttag av avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen i vilket också bör ingå förslag om att verksamheter inom vattenbruket (fisk-, mussel-, skaldjurs- och algodling) generellt undantas från sådana avgifter.

I motion 1983/84:1827 av Sivert Carlsson och Agne Hansson (båda c) yrkas

1. att riksdagen upphäver beslutet om det av regeringen föreslagna avgiftssystemet för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om nytt förslag i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

I motion 1983/84:2338 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (båda m) yrkas

1. att riksdagen beslutar begära hos regeringen att de organ som har att utarbeta förslag till avgiftssystem för tillsyn enligt miljöskyddslagen ges sådana direktiv att de i motionen anförda synpunkterna beaktas,
2. att riksdagen beslutar begära hos regeringen att tillsynens omfattning skall fastslås — eventuellt inom vissa ramar — i samband med meddelande av tillstånd,
3. att riksdagen beslutar begära hos regeringen att avgifterna för prövning begränsas till att avse verksamheter av större omfattning, eventuellt med begränsning till viss omsättning eller endast för vissa i lagstiftningen uppräknade verksamheter, på sådant sätt att verksamheter av mindre omfattning ej kommer att omfattas av avgifter.

I motion 1983/84:2340 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att begära att regeringen gör en översyn av miljöskyddsarbetet i enlighet med motionen,

2. att riksdagen beslutar att upphäva riksdagsbeslutet om principer för uttag av avgift för tillsyn och prövning enligt miljöskyddslagen,

3. att riksdagen beslutar att begära att regeringen återkommer med ett genomarbetat förslag om avgifter för tillsyn och prövning enligt miljöskyddslagen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöskyddsärenden och småföretagen.

I motion 1983/84:2342 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 6), att riksdagen begär att regeringen förelägger riksdagen förslag om differentierade täktavgifter.

I motion 1983/84:2505 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 5 och 6),

1. att riksdagen beslutar begära att regeringen utarbetar riktlinjer för det internationella miljöarbetet enligt det i motionen anförda,

5. att riksdagen beslutar begära att regeringen återkommer med förslag till system med offentliga utfrågningar och vetenskaplig medling,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till inrättande av ett system för naturresursräkenskaper.

Utskottet

Utskottet behandlar i betänkandet ett antal motioner som väckts under allmänna motionstiden i januari 1984 och som avser miljövårdsarbetets organisation och bedrivande i vårt land. Vidare behandlas motioner om miljöskyddsavgiften och skilda miljöavgifter.

Miljövårdsarbetets bedrivande och organisation

I motionerna lämnas olika förslag till reformering av miljövårdsarbetet.

Folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna yrkar i sina partimotioner 1983/84:900 av Jan-Erik Wikström m. fl. resp. 1983/84:906 av Lars Werner m. fl. att ett särskilt miljödepartement inrättas. Enligt folkpartimotionen är det olämpligt att miljöfrågorna handläggs av det departement — jordbruksdepartementet — som har huvudansvaret för jordbruks- och skogspolitiken. Därför bör ett naturresurs- och miljödepartement inrättas, huvudsakligen baserat på enheter från jordbruks- och bostadsdepartementen (miljö och planering). Enligt vpk-motionen bör ansvaret för miljöpolitiken vara politiskt och inte överlåtas till administrationens tolkningar. Miljöpolitiken borde därför ges en central ställning i landets regering genom att miljö-, resurs- och energifrågorna fördes under en särskild minister som blev chef för ett miljödepartement.

Utskottet får erinra om att departementsindelningen är en praktiskt organisatorisk fråga som det ankommer på regeringen att ta ställning till.

Riksdagens uppgift är att styra politikens innehåll men icke att besluta om regeringsarbetets organisation. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna.

I motion 1983/84:841 begär Einar Larsson m. fl. (c) att regeringen skall presentera ett handlingsprogram för utbildning om naturresurser och miljö. Motionärerna riktar kritik mot att regeringen upplöst en arbetsgrupp som haft till uppgift att lägga fram förslag om miljövårdsundervisning. Skolans elever måste fostras till en ekologisk medvetenhet. Målet för en utbildning om naturresurser och miljö bör vara att förmedla en helhetssyn på samspelet mellan människa och miljö, anför motionärerna.

Utskottet får för sin del betona angelägenheten av att utbildning om miljö och naturresurser ingår som en del av utbildningen i skolans olika stadier och vid universitet och högskolor. Frågans betydelse har även understrukits av naturresurs- och miljöutredningen i dess betänkande Naturresursers nyttjande och hävd (SOU 1983:56). Betänkandet övervägs f. n. i regeringens kansli. Regeringen har i beslut den 1 augusti 1983 föreskrivit att den förutvarande arbetsgruppens för miljövårdsutbildning uppgifter fortsättningsvis skall fullgöras av skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet, lantbruksuniversitetet och naturvårdsverket. Enligt utskottets mening har genom detta beslut ökade förutsättningar vunnits för att utbildningen i miljökunskap snabbt skall kunna anpassas till utvecklingens krav. Motionen synes inte kräva någon ytterligare åtgärd.

Enligt gruppmotion 1983/84:2340 av Einar Larsson m. fl. (c) kan samhällets olika miljöskyddskostnader uppskattas till minst 5 miljarder kronor per år. Myndighetsanslagen uppgår till ca 200 milj. kr. per år. En prioritering av insatserna behövs. Mot denna bakgrund anser motionärerna att regeringen bör ta initiativ till en översyn av miljöskyddsarbetet.

Utskottet får med anledning av motionen erinra om att statens naturvårdsverk i sin egenskap av central miljövärdmyndighet gör fortlöpande bedömningar av miljöns tillstånd i landet och vilka åtgärder som erfordras till skydd för miljön. I "1980-talets stora miljöfrågor. Naturvårdsverkets långtidsbedömning" som publicerades sommaren 1982, belyste verket de problemområden som kommer att dominera miljövärdarbetet under den återstående delen av 1980-talet. I rapporten *Investeringar i miljövärd* (Ds Jo 1984:4) har verket lämnat underlagsmaterial med prognoser till 1984 års långtidsutredning. Därav framgår att den genomsnittliga investeringskostnaden i miljövärd under perioden 1980—1990 kan beräknas uppgå till ca 2 miljarder kronor per år. En utredning av det slag som anges i motionen är enligt utskottets mening icke påkallad. Motion 2340 avstyrks således såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

I centerns partimotion 1983/84:2505 av Thorbjörn Fälldin m. fl. framhålls att naturresursernas användning, hushållningen och varsamheten måste få en grundläggande plats i 1980-talets miljöarbete. Inte minst i miljöfrågor måste vi ta fram nya instrument för att i tid se och inse

problemen och vidta åtgärder mot dem. Motionärerna yrkar på att regeringen låter utarbeta riktlinjer för vårt internationella miljöarbete. Vidare föreslås att man som komplettering till det svenska utredningsväsendet dels inför ett system med hearings, dvs. organiserade offentliga utfrågningar efter amerikansk modell, dels utvecklar och prövar s. k. vetenskaplig medling inom naturresurs- och miljöområdet. Tanken med vetenskaplig medling är enligt motionen att man i olika tekniska och vetenskapliga frågor skall bereda beslutsunderlaget så att osäkerhetens natur beskrivs så klart som möjligt. Slutligen föreslår motionärerna att naturresursräkenskaper prövas som en del av planeringsprocessen när det gäller naturresurs- och miljöfrågorna. Ett system för naturresursräkenskaper kan ge ett förbättrat underlag för samhällsekonomiska beslut med konsekvenser för naturresursutnyttjande och för miljön. I motionen hänvisas till erfarenheter från Holland och Norge.

Utskottet får med anledning av motionen anföra följande.

Vårt internationella miljöarbete bedrivs av tradition i nära anslutning till miljöarbetet inom landet, med anlitanade av experter på området och med jordbruksdepartementet som samordnande och ledande instans. Ett nära samarbete sker med utrikesförvaltningen och övriga berörda departement. Sverige har under lång tid bedrivit ett intensivt internationellt arbete på miljövårdsområdet. Enligt utskottets bedömning föreligger det icke anledning att efterlysa riktlinjer av det slag som avses i motion 2505 såvitt nu är i fråga (yrkande 1). Yrkandet avstyrks.

När det gäller de frågor som väcks i motionen om offentliga utfrågningar, vetenskaplig medling och naturresursräkenskaper får utskottet hänvisa till att naturresurs- och miljökommittén framlagt motsvarande förslag i sitt betänkande Naturresursers nyttjande och hävd (SOU 1983:56). Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i jordbruksdepartementet. Med hänvisning till att hithörande frågor således är föremål för regeringens överväganden avstyrks motion 2505 även såvitt nu är i fråga (yrkandena 5 och 6).

Miljöskyddsavgiften

För att stärka miljöskyddslagens (1969:387; ML) system av påföljder vid överträdelse av lagens bestämmelser infördes en s. k. miljöskyddsavgift år 1981. Syftet med avgiften var att eliminera de ekonomiska fördelar som sådana överträdelser kan medföra. Miljövårdsavgiften skall tas ut vid överträdelser som har medfört betydande störningar för omgivningen eller risk för sådana störningar. Avgiften skall i princip motsvara de ekonomiska fördelarna av en överträdelse och påföras den fysiska eller juridiska person som utövar den verksamhet i vilken överträdelserna skedde (prop. 1980/81:92, JoU 1980/81:21).

Per Israelsson och John Andersson (båda vpk) yrkar i motion 1983/84:1299 att tillämpningsreglerna till miljöskyddslagen ändras så att de miljöskyddsavgifter som kan utmätas enligt lagen blir ett effektivt vapen i kampen mot olagliga miljöfarliga utsläpp.

Utskottet finner motionärernas synpunkter i och för sig värda beaktande. Naturvårdsverket har också ifrågasatt effektiviteten av miljöskyddsavgiften så som bestämmelserna nu är utformade. I skrivelse till miljöskyddsutredningen har verket sagt sig kunna förutse betydande tillämpningssvårigheter framför allt när det gäller att bedöma om en överträdelse medfört en ekonomisk fördel. Verket har därför begärt en översyn av bestämmelserna. Miljöskyddsutredningen har inte tagit ställning till framställningen utan hänvisar i sitt betänkande Bättre miljöskydd II (SOU 1983:20) till att regeringen är i färd med att se över sanktionssystemet enligt ML med anledning av en framställning från riksdagen (JoU 1982/83:17, rskr 1982/83:94).

Utskottet får för sin del erinra om att erfarenheterna av ML:s regler om miljöskyddsavgift ännu är begränsade. Utskottet utgår dock ifrån att erinringar som naturvårdsverket framfört mot bestämmelserna beaktas i samband med nämnda översyn. Syftet med motion 1299 synes därigenom i väsentlig mån tillgodosett. Motionen påkallar således icke något riksdagens uttalande.

Miljöavgifter

Hösten 1983 bemyndigade riksdagen regeringen att meddela föreskrifter om avgift för kostnader i samband med tillståndsprovning och tillsyn enligt ML (prop. 1983/84:40, JoU 1983/84:15). Utgångspunkten för avgiftsbeläggningen är att avgifterna skall täcka koncessionsnämndens, länsstyrelsernas och naturvårdsverkets kostnader i samband med provningen enligt ML liksom kostnaderna för myndigheternas tillsyn. Samtidigt bemyndigades regeringen att införa en täktavgift för att finansiera statens kostnader för provning och tillsyn av täktverksamhet. Regeringen har sedermera utfärdat en förordning (1984:380) om avgifter för provning och tillsyn enligt ML och en förordning om täktavgift (1980:381). Till förstnämnda förordning har utfärdats förordningsmotiv (1984:5). Förordningarna har trätt i kraft den 1 juli 1984.

I förordningen om provning och tillsyn anges avgifternas storlek. När det gäller vattenbruk maximeras avgiften för nytt tillstånd för fiskodling med högst 50 ton fisk i odlingen och för musselodling med en areal av högst 40 000 m² till 5 000 kr. för nytt tillstånd och till 2 000 kr. för ändrat tillstånd. (I sammanhanget bör märkas att mindre musselodlingar — under 50 ton produktion per år — inte är tillståndspliktiga enligt ML.) Vid provningen av motorsportbana och skjutbana kan avgiften sättas ned till hälften av taxan. Så bör ske om anläggningen anordnas i ideellt syfte. Av förordningsmotiven framgår även att avgift inte bör debiteras för samråd

som är att betrakta som rådgivning på förfrågan av den som bedriver eller avser att bedriva en miljöfarlig verksamhet. Avgift skall inte betalas för tillsyn som föranleds av klagomål som visar sig vara obefogade. Har tillsynen överlåtits åt miljö- och hälsoskyddsnämnden i en kommun, skall kostnaden för tillsynen täckas genom avgifter till kommunen.

Våren 1984 fattade riksdagen beslut om avgifter på gödsel- och bekämpningsmedel (prop. 1983/84:176, JoU 1983/84:6 y, SkU 1983/84:47, rskr 1983/84:383). Med anledning av beslutet har utfärdats lag 1984:409 om avgift på gödselmedel och lag 1984:410 om avgift på bekämpningsmedel. Avgifternas syfte är enligt förarbetena att minska användningen av handelsgödsel och av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Inkomsterna från avgifterna skall enligt beslutet användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Lagarna har trätt i kraft den 1 juli 1984.

I fyra motioner anförs kritiska synpunkter på de nyligen införda avgifterna för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen. I motion 1983/84:1827 av Sivert Carlsson och Agne Hansson (båda c) liksom i gruppmotion 1983/84:2340 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagsbeslutet upphävs och att regeringen uppmanas att återkomma med ett genomarbetat förslag om avgifter. Regeringen bör pröva om ett system kan utarbetas så att den som sköter sin verksamhet på ett från miljösynpunkt tillfredsställande sätt kan få minskade kostnader. I sistnämnda motion yrkas även att småföretag som inte har någon organisation som hjälper dem och som inte har råd att anlita konsulter skall erhålla stöd i miljöskyddsärenden av utvecklingsfonderna. Enligt motion 1983/84:1824 av Elving Andersson och Kjell A. Mattsson (båda c) bör uttagssystemet förenklas. Vattenbruket bör generellt undantas från avgifter för prövning och tillsyn. I motion 1983/84:2338 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (båda m) framhålls det angelägna bl. a. i att sökandena på ett tidigt stadium får besked om i vilken utsträckning deras verksamhet kommer att beläggas med avgifter. Motionärerna befarar att t. ex. en ideellt anlagd jaktskyttebana kan bli nedläggningshotad om någon som ideligen uppger sig vara störd av verksamheten framtvingar ett omfattande tillsynsarbete.

Enligt gruppmotion 1983/84:2342 av Einar Larsson m. fl. (c) bör regeringen återkomma med förslag om differentierade avgifter för täktverksamhet, vilka bör ersätta det system riksdagen beslöt om hösten 1983.

Utskottet får erinra om att utgångspunkten för det avgiftssystem som infördes den 1 juli 1984 är att berörda myndigheters kostnader för prövning och tillsyn skall ersättas av den som bedriver miljöfarlig verksamhet. Som framgår av den lämnade redogörelsen för de bestämmelser som reglerar avgiften har flera av de synpunkter som lämnats i motionerna även beaktats. Så har t. ex. ett maximibelopp fastställts för prövning av vattenbruksanläggningar samt av motorsportbanor och skjutbanor som drivs i ideellt syfte.

Utskottet avstyrker därför motionerna 1824, 1827 yrkande 1, 2338 och 2340 yrkande 2.

Utskottet hänvisar vidare till att jordbruksministern som svar på en fråga i riksdagen har förklarat sig beredd att, sedan naturvårdsverket redovisat sina erfarenheter av hur avgiftssystemet fungerar i det praktiska miljövårdsarbetet, föreslå de ändringar i systemet som därvid kan visa sig erforderliga. Någon anledning att begära att regeringen skall lägga fram ett nytt förslag om avgifter föreligger icke. Motionerna 1827 (yrkande 2) och 2340 (yrkande 3) avstyrks alltså.

Utskottet är heller icke berett att tillstyrka yrkandet i sistnämnda motion om att utvecklingsfonderna skall få vidgat uppdrag att bistå småföretag vid prövning enligt miljöskyddslagen. Utvecklingsfonderna bör icke ge bidrag till företag för att betala avgifter. Motionen avstyrks alltså såvitt nu är i fråga (yrkande 4). Även yrkandet i motion 2342 (yrkande 6) om differentierade täktavgifter avstyrks.

I två motioner framläggs förslag om ökat utnyttjande av ekonomiska styrmedel och miljöavgifter. Folkpartiet anför i partimotion 1983/84:900 av Jan-Erik Wikström m. fl. att ekonomiska styrmedel i alltför liten utsträckning har utnyttjats i svensk miljöpolitik. Enligt motionärernas mening borde vi mer renodlat tillämpa principen om att förorenaren skall betala, dvs. att all produktion och annan verksamhet skall bära sina miljökostnader. Detta bör ske genom införande av miljöavgifter. De avgifter som nyligen införts för prövning och tillsyn enligt ML är ett steg i rätt riktning. Inkomsterna från dem borde emellertid tillföras miljösektorn och inte ses som ett medel att förstärka statskassan. Det är vidare angeläget att viss del av de avgifter som tas in successivt kan komma kommunerna till del för att därigenom stimulera dem att åta sig vissa tillsynsuppgifter, anför motionärerna. Enligt moderata samlingspartiets kommittémotion 1983/84:1816 av Arne Andersson i Ljung m. fl. borde man söka stimulera miljövarsarbetet genom att i samband med koncessionsärenden införa miljöavgifter som står i relation till utsläppen, t. ex. av surgörande ämnen. Därigenom skulle man åstadkomma större miljövardssatsningar än vad som förutsatts i givna koncessioner. Om ett energiföretag genom olika åtgärder minskar utsläppen, skulle också avgifterna minska. En stimulans till förbättringar utöver dem som är fastställda i koncessionen skulle erhållas genom ett sådant system, anser motionärerna.

Utskottet erinrar om att riksdagen våren 1984 avslög en motion av samma natur som motion 1816 (JoU 1983/84:28). Utskottet framhöll då att likartade förslag prövats i utredningssammanhang men att det genomgående visat sig svårt att prissätta den minskning av miljöstörningar som uppnås genom en specificerad reningsåtgärd. Det var enligt utskottets mening olämpligt att lägga beräkningar av detta slag till grund för ett skatterestitutionssystem. På samma grund avstyrker utskottet motion 1816 såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

Icke heller är utskottet berett att tillstyrka yrkandet om miljöavgifter i motion 900. Som inledningsvis redovisats har riksdagen under föregående riksmöte fattat beslut om införande av vissa avgifter i miljövardssammanhang. Något sådant allmänt uttalande om införande av ytterligare styrmedel av den innebörd som avses i motionen är utskottet inte berett att ställa sig bakom. Motionen avstyrks således såvitt nu är i fråga (yrkande 1). Yrkandet i samma motion om att inkomsterna från avgifterna bör komma kommunerna till del har som nämnts tillgodosetts i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt ML. Motionen avstyrks även i detta avseende (yrkande 2).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *miljödepartement*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1983/84:900 yrkande 3,
 - b) motion 1983/84:906 yrkande 1,
2. beträffande *utbildning om naturresurser och miljö*
att riksdagen avslår motion 1983/84:841 yrkande 1,
3. beträffande *översyn av miljöskyddsarbetet*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2340 yrkande 1,
4. beträffande *miljöpolitiska instrument*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2505 yrkandena 1, 5 och 6,
5. beträffande *miljöskyddsavgiften*
att riksdagen lämnar motion 1983/84:1299 utan ytterligare åtgärd,
6. beträffande *avgifter för tillståndsprövning m. m.*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1983/84:1824,
 - b) motionerna 1983/84:1827 yrkande 1 och 1983/84:2340 yrkande 2,
 - c) motion 1983/84:2338,
 - d) motionerna 1983/84:1827 yrkande 2 och 1983/84:2340 yrkande 3,
7. beträffande *miljöskyddsärenden och småföretagen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2340 yrkande 4,
8. beträffande *täktavgifter*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2342 yrkande 6,
9. beträffande *miljöavgifter i koncessionsärenden*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1816 yrkande 1,

10. beträffande *miljöavgifter*

att riksdagen avslår motion 1983/84:900 yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 25 oktober 1984

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), John Andersson (vpk), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s), Lennart Brunander (c), Bo Arvidson (m) och Lars Ernestam (fp).

Reservationer**1. Inrättande av ett miljödepartement (mom. 1)**

John Andersson (vpk) och Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet får" och på s. 4 slutar med "utskottet motionerna" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i båda motionerna har miljöfrågorna kommit att inta en central ställning i det politiska livet. För att ge dem starkare genomslag bör ett särskilt miljödepartement inrättas. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna såvitt nu är i fråga

dels utskottets hemställan under I bort ha följande lydelse:

1. beträffande *miljödepartement*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1983/84:900 yrkande 3 och 1983/84:906 yrkande 1,

2. Utbildning om naturresurser och miljö

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet får — — — (lika med utskottet) — — — regeringens kansli. Emellertid har regeringen upplöst den interdepartementala arbetsgrupp för miljövärdutbildning som tillsattes av mittenregeringen. Därmed försämrades förutsättningarna för att utbildningen i miljökunskap skall ges tillbörligt utrymme i undervisningen på olika utbildningsnivåer. Regeringen bör nu snarast presentera ett handlingsprogram för utbildning om

naturresurser och miljö. Från samhällets synpunkt är det viktigt att begreppet miljövård därvid ges en vid tolkning. Inom forskning och utbildning är det av vikt att behandla människans totala livsmiljö. En helhetssyn måste därför prägla undervisningen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 1) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utbildning om naturresurser och miljö*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1983/84:841 yrkande 1,

3. Översyn av miljöskyddsarbetet (mom. 3)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller kan samhällets årliga miljöskyddskostnader uppskattningsvis beräknas uppgå till omkring fem miljarder kronor eller omkring 25 gånger mer än de årliga anslagen till miljöskyddet. De fem miljarder per år som används skulle kunna ge en mångfaldigt större miljönytta än vad som nu är fallet om de i större utsträckning användes till sådant som ger bestående förbättringar av miljön eller som avvärjer bestående försämringar. Riksdagen bör därför begära att regeringen gör en översyn av miljöskyddsarbetet i enlighet med motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *översyn av miljöskyddsarbetet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2340 yrkande 1 beslutar att begära att regeringen gör en översyn av miljöskyddsarbetet,

4. Miljöpolitiska instrument (mom. 4)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Vårt internationella" och slutar med "(yrkandena 5 och 6)" bort ha följande lydelse:

I naturresurs- och miljöpolitiken är det nödvändigt att de globala frågorna länkas ihop med det nationella arbetet. Det är alldeles självklart att den svenska förståelsen för och inställningen till de globala miljöfrågorna måste genomsyra hela vårt internationella agerande. Regeringen bör därför ta fram riktlinjer för vårt internationella miljöarbete.

Som framhålls i motionen beror många av dagens miljöproblem på bristande förståelse för de biologiska kretsloppen, eko-systemens funktion och hur natur- och samhällssystem kan och bör samverka. För att förbättra kunskaperna och för att belysa osäkerheten och motstridigheterna i ett beslutsunderlag finns det enligt utskottets mening anledning att ingående pröva de instrument som beskrivs i motionen för komplettering av utredningsmetodikerna så som den f. n. bedrivs i vårt land. Motionärernas förslag går tillbaka till förslag av naturresurs- och miljökommittén. Utskottet finner att offentlig utfrågning (hearing) bör prövas i anslutning till några därtill lämpade utredningar. För vissa frågor som gäller osäkerhet i beslutsunderlaget kan s. k. vetenskaplig medling sättas in. Även det tredje instrument som nämns i motionen, nämligen användning av s. k. naturresursräkenskaper som en del av planeringsprocessen i naturresurs- och miljöpolitiken, bör enligt utskottets mening prövas i Sverige.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 2505 såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 5 och 6) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *miljöpolitiska instrument*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1983/84:2505 yrkandena 1, 5 och 6,

5. Avgifter för tillståndsprövning m. m. (mom. 6, 7 och 8)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet får" och på s. 8 slutar med "2340 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet får erinra om att det förslag till avgifter för provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen som riksdagen antog för ett år sedan i väsentliga avseenden skilde sig från ett förslag som statens naturvårdsverk tidigare utarbetat. En bärande invändning mot det system som antagits är att vi därigenom riskerar att få en försämrad miljövård, eftersom avgiften kommer att slå mycket hårt på vissa verksamheter. Även om regeringen vid utfärdandet av förordningen tagit viss hänsyn till den kritik som riktats mot avgiften, kvarstår åtskilligt av de olägenheter som påpekats av motionärerna. Riksdagen bör därför med bifall till motionerna 1827 och 2340 yrkandena 2 och 3 samt med anledning av motionerna 1824 och 2338 upphäva riksdagsbeslutet om principer för uttag av avgifter för tillsyn och provning enligt miljöskyddslagen samt begära att regeringen återkommer med ett genomarbetat förslag om sådana avgifter.

Som vidare framhålls i motion 2340 har de stora företagen hjälp av konsultfirmor i varje större miljöskyddsärende medan motsvarande möj-

ligheter inte står till buds för småföretagen. Utskottet biträder därför motionärernas förslag att utvecklingsfonderna bör få till uppgift att stödja småföretagen i miljöskyddsärenden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet biträder även förslaget i motion 2342 att riksdagen bör ompröva sitt beslut om uttag av täktavgifter. Regeringen bör återkomma med förslag om differentierade avgifter för täktverksamhet. Riksdagen bör således bifalla motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 6).

dels utskottets hemställan under 6, 7 och 8 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande avgifter för tillståndsprovning m. m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:1827 och 1983/84:2340 yrkandena 2 och 3 samt med anledning av motionerna 1983/84:1824 och 1983/84:2338 beslutar att upphäva riksdagsbeslutet om principer för uttag av avgift för provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen samt begära att regeringen återkommer med ett genomarbetat förslag om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen,

7. *beträffande miljöskyddsärenden och småföretag*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1983/84:2340 yrkande 4,

8. *beträffande täktavgifter*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2342 yrkande 6 beslutar att begära att regeringen förelägger riksdagen förslag om differentierade täktavgifter,

6. Avgifter för tillståndsprovning m. m. (mom. 6 d)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet hänvisar" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet får erinra om att det system för avgiftsfinansiering av myndigheternas arbete med provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen som riksdagen antog för ett år sedan avvisades av bl. a. folkpartiet. Med hänsyn till de svagheter som vidlåder systemet finner utskottet att riksdagen bör med bifall till motionerna 1827 yrkande 2 och 2340 yrkande 3 begära att regeringen återkommer med ett genomarbetat förslag om avgifter för tillsyn och provning enligt miljöskyddslagen.

dels utskottets hemställan under 6 d bort ha följande lydelse:

6. d) att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:1827 yrkande 2 och 1983/84:2340 yrkande 3 beslutar begära att regeringen återkommer med ett genomarbetat förslag om avgifter för tillsyn och provning enligt miljöskyddslagen,

7. Miljöavgifter i koncessionsärenden (mom. 9)

Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon, Jan-Eric Virgin och Bo Arvidson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "fråga (yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett genomfört system av det slag som beskrivs i motion 1816 borde öka de svenska möjligheterna att i förhandlingar med våra grannländer i Europa kräva liknande åtaganden från deras sida för att därigenom minska problemen med de gränsöverskridande luftföroreningarna. Utskottet biträder alltså motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

dels utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *miljöavgifter i koncessionsärenden*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1816 yrkande 1 begär utredning om möjligheten att införa miljöavgifter enligt motionens krav och att dessa samordnas med skattesystemet i en miljöpolitisk strategi,

8. Miljöavgifter (mom. 10)

Lars Ernestam (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Icke heller" och slutar med "avseende (yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 900 kan vi komma åt vissa miljöproblem genom att mer renodlat tillämpa "förorenaren betalar"- principen, främst genom att använda miljöavgifter. Miljöavgifter kan konstrueras på flera sätt. Man kan ibland mäta miljöskadorna och sätta avgifter därefter. Avgifter kan utnyttjas i avskräckningssyfte för att förhindra kalkylerade överträdelser och bestämmelser. Intäkterna från avgifterna kan vara specialdestinerade eller generella.

Utskottet finner liksom motionärerna att ekonomiska styrmedel utnyttjats i alltför liten utsträckning i svensk miljöpolitik. Det första steg som togs då riksdagen hösten 1983 införde principen om avgifter för bl. a. prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen var i och för sig ett framsteg men fick en olycklig utformning genom att regeringen såg de aktuella avgifterna i första hand som ett medel att stärka statskassan. Regeln bör i stället vara att inkomsterna tillförs miljösektorn. Det är vidare angeläget att en del av de avgifter som tas in successivt kan komma kommunerna till godo för att därigenom stimulera dem att åta sig tillsynsuppgifter. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen såvitt nu är i fråga bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *miljöavgifter*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1983/84:900 yrkan-
dena 1 och 2,

